

(НИН, 27.11.2008.)

У влади државе чији су циљеви борба против отимања дела своје територије и интеграција са онима који учествују у сецесији, нема тежег места од положаја министра спољних послова. И од некога ко се гурне у решавање такве квадратуре круга не може се очекивати много. И тај неко, Вук Јеремић, није ни учинио много. Он је само радио свој посао.

У некој озбиљнијој држави то што се министар спољних послова стриктно држи прокламоване државне политике, што чува достојанство своје земље било би нормално. У земљама, попут Србије, такво понашање очигледно је неубичајено па доноси велику личну популарност; Вук Јеремић има непрестани тренд раста популарности и већ је други најомиљенији српски политичар. Али доноси и неверицу великог дела домаћих а поготово страних учесника у српској политичкој драми. И они већ гунђају на помен имена човека који искаче из пројектованих модела понашања.

Последњи у низу догађаја које Јеремић није дипломатски прећутао била је одлука Међународног суда правде да се огласи надлежним за тужбу Хрватске против Србије и пропратно одушевљење хрватских званичника који су пожурили да објасне да је коначно куцнуо час да Србија одговара за етничко чишћење хрватских грађана, као облика геноцида... Вук Јеремић је одмах најавио контратужбу Србије; помињући и 250 хиљада Срба протераних из Крајине али и целокупан контекст који сеже до Другог светског рата. Иако сви министри у влади нису подржавали Јеремићеву идеју о контратужби, влада ју је, напослетку, прихватила.

Није ово први пут да Јеремић не сагиње главу пред Хрватском. У суседној држави се већ продају табле за пикадо са Јеремићевом фотографијом. Али, сада су и у српске медије дошле приче које су се доскора могле чути једино на пријемима и иза затворених врата.

А оне се могу сажети у наслов из “Блица” прошлог петка: “Јеремић нервира Европу”. Анонимни извори из Брисела у неколико овдашњих редакција синхронизовано су јавили да Јеремић иритира чак и Србији наклоњене земље, да нису задовољни што некада говори и лоше о ЕУ као “и што се у контактима са страним дипломатама понаша као да даје изјаве за медије, а они не схватају на такав начин билатералне контакте”.

За начин комуникације на који су навикли овдашње стране дипломате, обично с друге стране није неопходан човек него само диктафон или факс машина. И онда, када Вук Јеремић пред сваки састанак са америчким амбасадором Мантером нагласи да има посебно одобрење владе за тај сусрет, то је дипломатски гест којим Јеремић поручује да себе и своју државу доживљава озбиљно. Будући да по акционом плану Владе Србије министри имају обавезу да не контактирају са представницима земаља које су признале Косово. А на такве дипломатске нијансе нису баш навикли представници најјачих земаља у Београду.

Као што Дејвид Милибанд, енглески шеф дипломатије, није навикао да га министар спољних послова мале Србије подсећа да подизање прста или гласа није примерен начин комуникације између две суверене земље. Ко је тај Вук који се одважио да тражи равноправан третман за себе и своју земљу? Ко је тај човек због кога бриселски анонимни извори морају да раде прековремено?

Вук Јеремић је Београђанин; отац Михајло је за хлеб и синовљево школовање у иностранству зарађивао као директор тада моћног “Југопетрола” а постоји никад потврђена, али ни демантована прича да се млади Вук почетком 90-их учланио у омладинце тада моћног СПС-а. Ипак, од чланова породице, Вук је једино за баку Садету писао да је обожава; реч је, иначе о ћерки народног хероја Нурије Поздерца и тетке Хамдије Поздерца, дуго година првог међу босанским комунистима. Битније од припадности “бошњачким Кенедијима”, како се Поздерци називају у духовитој сарајевској чаршији, јесте што је бака била и директорка Прве београдске гимназије. По породичном узусу и Вук је уписао Прву београдску, где му је разредни старешина био Борис Тадић.

Из гимназије на Дорћолу, Тадић је отишао у политику, Јеремић на студије у Енглеску. Није познато да ли су међусобно размењивали савете током деведесетих док се Тадић борио против режима Слободана Милошевића а Јеремић се бавио Организацијом српских студената у иностранству (ОССИ). У својој биографији коју је предао поводом избора за финансијског менаџера ОССИ-ја тада 22-годишњи Јеремић је написао да “до 35. године живота намерава да докторат наплати у Лондону, Њујорку, Токију или Хонгконгу, вршећи сурово капиталистичко израбљивање на берзи, а после тога да се бави хуманитарним радом, посматрањем птица и филателијом, паралелно са држањем значајног дела деоница Плејбоја и портфељом министарства за истраживање руда и

губљење времена у влади Србије”.

“Говорили смо ОССИ нек се носи”, прича нам један од тадашњих чланова те организације, “и иако је та организација имала и свој статут и програм, њен највећи успех је што је умрежила српске студенте”, каже наш саговорник, који напомиње да из тог периода Јеремића и неколицину оснивача ОССИ-ја памти као изузетно амбициозне момке, у западном смислу те речи. “А и правили су добре журке”.

Али, уместо на берзу у Хонгконг, Јеремић се вратио у Београд јер га је позвао његов разредни старешина који је, након пада режима Слободана Милошевића, постао министар телекомуникација у влади Зорана Жижића. Од тада па све до маја 2007. Јеремић је саветовао Тадића као министра телекомуникација, министра одбране и, на крају председника Републике.

Када је маја 2007. Тадић први пут дошао у прилику да саставља владу, за министра спољних послова предложио је управо свог старог, 32-годишњег саветника Вука Јеремића. Он је био безобразно млад за функцију оперативног представника земље, на коју у озбиљним државама долазе дипломатске але, политичари са много знања и искуства. Уосталом, Јеремић је школски друг са сином грчке министарке спољних послова Доре Бакојани а и већина других европских шефова дипломатије је генерацијски удаљена од Јеремића. Једини млађи шеф дипломатије у Европи био је Македонац Антонио Милошевски.

Због неискуства, косовског трилера у који је већ ушла Србија и свега поменутог што је већ носио у личном багажу, Јеремић није могао бити некакав велики оптимиста ни по питању остваривања задатака који су му у опису посла као шефа дипломатије; ни у остваривању некаквог личног рејтинга. Примери за то су два претходна српска министра иностраних дела који су оставили бледуњава утисак, а странке које су водили угасиле су се (Свилановићева) или само што нису (Драшковићева).

Али, Вук Јеремић је убрзо показао да није попут својих претходника. Између осталог и по томе што је одмах формирао Спољнополитички савет у који су ушли људи различитих профила, стручних и политичких, као и погледа на спољнополитичку позицију Србије: Живорад Ковачевић, Владета Јанковић, Војин Димитријевић, Душан Лазић, Љиљана Смајловић, Иво Висковић, Светозар Стојановић, Дејан Јанча, Јелица Минић, Драгољуб Мићуновић, Соња Лихт, Ватрослав Векарић, Горан Свилановић и Триво Инђић. Противно српској пракси најозбиљније је рад тог Савета схватио онај ко га је формирао: министар Јеремић. “Ја сам био запрепаштен како је министар озбиљно схватао улогу Савета. Да сам ја на његовом месту не верујем да бих толико времена и енергије томе

посветио. Он нас је исцрпно информисао о свему што се догађало, износио нам је дилеме пред које је наилазио, пажљиво је слушао све наше предлоге и сугестије. Стварно је вођена дискусија о свим битним питањима; нико се није понашао као да постоји спољнополитичка ортодоксија већ да је сваки став подложен променама ако се изнесу аргументи. И испостављало се да је многе ставове изречене на Савету Јеремић усвајао”, прича нам члан Спољнополитичког савета.

Иако је било предвиђено да се Савет састаје квартално, због густог спољнополитичког распореда, он се састајао и чешће а након промена снага у влади министар Јеремић није мењао чланове Савета. Још један од чланова Савета каже нам да је министар добро урадио што је направио Савет на коме је ретко било слагања а као његов лични утисак износи то што је министар био спреман не само да саслуша него чак и да прихвати неке критике.

И у Јеремићевом учешћу у преговарачком тиму Србије око статуса Косова могла се уочити његова спремност да саслуша, да учи али и у Кембриџу вежбана дисциплина. Тако сазнајемо да је његов први иступ на седници преговарачког тима био прилично лош, да је свих 15 минута свог обраћања шлајфовао у месту давећи се у фразима. Али, из рунде у рунду преговора био је све бољи, не толико у суштинском колико у методолошком смислу. За разлику од представника ДСС-а који су остајали на високом терену међународног права, Јеремић је једини ишао директно ка албанској страни. На перфектном енглеском ишао је директно у клинч с њима, постављао им питања у својим говорима што у интерактивном процесу као што су преговори прилично добро изгледа. Често је албанске представнике доводио у прилично непријатне ситуације, одакле их је својим софизмима покушао да врати Ветон Сурои...

Путовао је непрестано, дешавало му се да одједном, без повратка у Београд, обиђе четири европске престонице. А оно што није било својствено његовим претходницима, био је спреман да изазове дипломатски инцидент ако увиди да се земља третира на недостојан, понижавајући начин. Тако је крајем августа 2007. напустио радну вечеру Бледског стратешког форума пошто му није дозвољено да одговори Мартију Ахтисарију, који се тада још увек трудио да добије Нобелову награду. У септембру, у интервјуу “Тајмсу” отворено је критиковао понашање званичног Брисела према статусу Косова, а у новембру је министарску конференцију ОЕБС-а искористио да се састане са око 20 светских званичника и да уђе у оштру полемику око Косова са америчким подсекретаром Николасом Бернсом.

“Вук Јеремић има офанзивни приступ дипломатији; он преузима иницијативу, напада

проблем. И то је многе изненадило, како то да Србија после 20 година вођења дефанзивне дипломатске политике поново преузима иницијативу”, објашњава наш стручњак за дипломатију. “То је сад питање укуса; ја лично нисам склонији том отворенијем, јачем изразу попут Јеремића али битно је да наш министар никада није прешао ту границу доброг понашања”. Вук Јеремић има, како он то воли да назива, црвене линије када су у питању државни интереси и национално достојанство испод којих не дозвољава да се иде и то је, рећи ће наши саговорници, сасвим легитимно.

Али, ако је легитимно, због чега стране дипломате негодују? Зашто им Вук није по вољи? “Не бих рекао да им он није по вољи. Ја бих рекао да је то нека врста политичког хало ефекта; а то је појам из психологије кад вас неко кога волите разочара па онда то изгледа горе него што јесте. И странци можда нису навикли на оваквог министра спољних послова Србије, можда су од некога ко се образовао на Западу очекивали другачије, мекше наступа али не мислим да су они против њега”, каже наш дипломата.

Наш други дипломатски саговорник, међутим, рећи ће да се странцима сигурно не допада то што сваким детаљем, сваким поступком наш министар спољних послова показује да себе и своју државу схвата озбиљно. И као такав стиче много политичких противника, како у двориштима амбасада, тако и у земљама региона које нису навикле на такву Србију али и међу оним најевропским међу Србима. Тако је, на пример, историчар Никола Самарџић, тада функционер ЛДП-а Чедо Јовановића, у јануару за “Слободну Босну” коментарисао српског министра спољних послова. “Српски шеф дипломатије је врста политичке дворске будале која својим понашањем, изгледом, говором и садржином својих порука вређа наше европске и демократске партнере. Да је Тадић био искрен у свом европском опредељењу он би за министра спољних послова изабрао човека који је у стању да комуницира са светом и с њим дели систем вредности. Уместо тога, као још једна у низу појава увредљивих за јавност, на исти начин на који је својевремено Милошевић вређао грађане Шешељем и Лилићем – овде се појављује Вук Јеремић”.

А да је Хрватска знала ко ће доћи после Драшковића никада не би ружну реч упутила на рачун Вука првог. Сада, када Јеремић на сваком месту, па звало се оно и Загреб, понавља да је Хрватска извршила етничко чишћење 250 хиљада Срба они га већ и у званичним документима називају провокатором. Чак и најлибералније међу Хрватима, у које несумњиво спада Жарко Пуховски, тамошњи борац за људска права, живцира српски министар спољних послова. “Господин Јеремић изазива читав низ потпуно непродуктивних сукоба Србије са већином министара ЕУ. Ја сам са неколико њих разговарао, сви о њему веома лоше говоре. Свађа се са Хрватима због унутрашњополитичких разлога, којима треба осигурати десни бок српској влади. Он је за те ствари вероватно добар политичар али је лош министар спољних послова”, испричао

је Пуховски за “Стандард”.

Пуховски је вероватно у праву када мисли да је део Јеремићевих одлука мотивисан позицијом на унутарполитичкој сцени. Али, једино уверљива политика може бити она која нема различите приступе према споља и према унутра. Многи су тврдили да ће одбрана Косова бити само унутрашња политичка тема док се ван граница Србије (без Косова) о томе неће гласно говорити.

Али, Јеремић делује као да заиста мисли оно што је прокламована државна политика, да говори оно што мисли и да ради оно што говори. И то годи Србима. То, као и невероватна победа у Њујорку, којом је упркос противљењу Сједињених Држава и најмоћнијих европских земаља Србија успела да преко УН прогура своју иницијативу да се Међународни суд правде изјасни о легалности проглашења Косова, уздигли су Вука Јеремића у сам врх популарности међу српским политичарима. Мада ће вам познаваоци прилика око Демократске странке рећи да је прављење високог рејтинга Вука Јеремића заправо део ширег пројекта медијских зналаца блиских председнику Борису Тадићу.

Али, како год, Јеремић је од најнепопуларнијег министра из редова ДС-а, како је стајао маја 2007, данас убедљиво најпопуларнији министар уопште (погледајте оквир). Међутим, оно што недостаје Јеремићу јесте и јача подршка у Демократској странци. Странка је баш најаву Јеремићеве кандидатуре за председника владе овог јуна искористила за супротстављање председнику Тадићу. Мада се могло чути да се није само странка бунила због тога што је млади Јеремић могао постати формално први човек у Србији.

Наводно су до председника Тадића стизали и савети да би можда могао неког другог поставити на место министра спољних послова али након што је отпала могућност да постане премијер, Јеремићу је његова стара позиција била бетонирана. Иначе, Јеремић није сасвим по вољи странке јер је свој пут градио ван ДС-а; сматра се типичним примером дворског утицаја у странци а плус када је постао министар спољних послова у његовом тиму, изузев шефа протокола, није се нашао нико кога је делегирала странка.

Вук је очигледно више веровао неким другим људима који нису толико познати у нашој јавности а уз које, како сазнајемо, иду коментари да им је цео живот радно време, да су амбициозни и са прилично добрим везама тамо где треба. Један од таквих Јеремићевих сарадника је шеф кабинета Борко Стефановић, дечко који је учествовао у стварању

Западњак на мети Запада

Пише: Горислав Папић
четвртак, 27 новембар 2008 22:27

српског кокуса у америчком конгресу и који је пријатељ са Рамом Емануелом, новим шефом кабинета Барака Обаме. Поред њега значајно место у Јеремићевом тиму има и још један амерички ђак, докторант бостонског универзитета Дамјан де Крњевић Мишковић. А упућени кажу да је веома битна улога и Мирка Стефановића, који обавља функцију генералног секретара Министарства спољних послова. Реч је о човеку значајног искуства и утицаја који је од 1992. до 2001. службовао у Израелу, прво као отправник послова а затим и као амбасадор.

Пред министром Јеремићем искушења тек предстоје. Они који га не воле учиниће све не би ли Вук напустио српско министарство спољних послова. И то ће бити најбољи тест да ли Србија заиста може да буде онаква каквом Јеремић настоји да је представи.